וירא

א. פון פסוק [1] „ויאמרו אליו אי׳ שרה אשתך גו״ איז רש״י מעתיק די ווערטער „ויאמרו אליו״ און איז מפרש: „נקוד על אי״ו שבאליו ותניא [2] ר״ש בן אלעזר אומר כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב וכו׳ וכאן הנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה, שאף לשרה שאלו איו אברהם למדנו [3] שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה ולאשה [4] על האיש״ (און דערנאך איז רש״י ממשיך „בב״מ אומרים כו׳״, כדלקמן ס״ב).

איז אין דעם ניט פאַרשטאַנדיק:

א) רש״י׳ס פירוש איז דאך לכאורה בלויז אויפן וואָרט „אליו״ („נקוד על אי״ו שבאליו״) — פאַרוואָס איז ער מעתיק אויך דעם וואָרט „ויאמרו״ ?

ב) רש״י ברייגט דעם נאַמען פון בעל המאמר נאָר וועז דאָס גיט צו אין הבנת הענין — וואָס פאַר אַ תוספת הבנה קומט דאָ צו דורך זאָגן אז דעם כלל („כל מקום שהכתב כו׳״) האָט געזאָגט רשב״א ?

ג) דער כלל „כל מקום כו׳״ דאַרף האָבן ביאור: צוליב וואָס דאַרף מען מרבה זיין נקודות ביז ס׳זאָל זיין „נקודה רבה על הכתב (וואָס דעמאָלט) אתה דורש הנקודה״ — וויבאַלד אַז „כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב״, איז דאָך גענוג צו מנקד זיין דעם מיעוט די ניט־גע׳דרשנ׳טע אותיות און מ׳וואָלט דאָן גע׳דרשנ׳ט דעם זעלבן רוב אותיות אלס כתב, בלתי־מנוקדות [5] ?

ובנדו״ד: בכדי צו מרמז זיין אַז מען דאַרף דרשנ׳ען די אותיות אי״ו, וואָלט געווען גענוג איין נקודה אויפן למ״ד, וואָס דאָן וואָלט מען ג׳דרשנ׳ט די אותיות אי״ו מצד דעם כלל שכ„שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב״ — צוליב וואָס דאַרף מען דעם ניקוד אויף דריי אותיות ?

ד) נוסף אויף די שווערקייטן אין דעם פרש״י על אתר, איז דאָ אויך פאַראַן אַ סתירה מצד אַ ווייטערדיקן פירש״י: אויף „ולא ידע בשכבה ובקומה״ [6] זאָגט רש״י „ובקומה .. נקוד לומר שבקומה ידע״. זעט מען דאָך דערפון, אַז ניקוד קומט עוקר זיין דעם וואָרט [7] — איז ווי שטימט עס מיט דעם וואָס רש״י זאָגט דאָ אַז בשעת „נקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה״ ?

ב. דערנאָך איז רש״י ממשיך (אין זעלבן ד״ה): „בב״מ [8] אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה. אמר ר׳ יוסי בר חנינא כדי לשגר לה כוס של ברכה״.

---

1) פרשתנו יח, ט.

2) ב״ר פמ״ח, טו.

3) מ״ש רש״י „למדנו .. על האיש״ — אינו מב״ר, כ״א מב״מ (פז, א): „תני כו׳ לימדה תורה ד״א שישאל אדם באכסניא שלו״, אלא שבב״מ לא נזכר „לאשה על האיש״ — ראה תוד״ה למה ב״מ שם. ובארוכה מפרשי רש״י (ראי״ם, יריעות שלמה (מהרש״ל), דברי דוד ועוד) כאן.

4) בראי״ם כאן לא גריס תיבות אלו. אבל ראה חדא״ג מהרש״א ב״מ שם. ובארוכה מפרשי רש״י כאן.

5) כקושיית המפרשים (ובנמוק״י ב״מ שם: מקשין העולם).

6) פרשתנו יט, לג.

7) ראה בארוכה לקמן סעיף ה׳ (ובהערה 24).

8) פז, א.

איז אין דעם ניט פאַרשטאַנדיק:

א) „יודעים היו .. כדי לחבבה .. כדי לשגר לה כו׳" איז אַ ביאור ניט אויף „(נקוד על) אי״ו" [— אברהם], נאָר אויף „אי׳ שרה אשתך" — האָט דאָך רש״י געדאַרפט עס שרייבן אין אַ באַזונדער ד״ה, און ניט בהמשך צו זיין פירוש „נקוד על אי״ו" ?

די קשיא איז נאָך שטאַרקער: דאָס וואָס רש״י ברייענגט פון ב״מ „שצנועה היתה" איז אין סתירה צו דער התחלה „שאף לשרה שאלו כו׳", וואָס איז לכאורה היפך הצניעות — איז ווי ברייענגט רש״י ביידע ענינים בהמשך זה לזה ?

ב) צוליב וואָס איז רש״י מציין אַז „יודעים היו כו׳" איז געזאָגט געוואָרן אין ב״מ ?

ג) פאַרוואָס דערמאָנט רש״י דעם בעל המאמר פון „כדי לשגר כו׳" — אמר ריב״ח [9] ?

ד) פאַרוואָס האָבן די מלאכים געשיקט שרה׳ן פון זייער כוס של ברכה — ובפרט אַז דאָס איז לכאורה אַן ענין פון היפך הצניעות — אברהם האָט דאָך איר געקענט געבן פון זיין כוס של ברכה [10] ?

ה) רש״י זאָגט דאָ דריי טעמים אויף דעם וואָס די מלאכים האָבן געפרעגט „אי׳ שרה גו׳": (א) „שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה", (ב) „להודיע שצנועה היתה כו׳", (ג) „כדי לשגר לה כו׳". איז ניט מובן: פאַרוואָס מוז מען האָבן דריי טעמים און ס׳איז ניט מספיק איין טעם ?

ו) נאָכמער: רש״י האָט דאָך שוין פריער [11] מפרש געווען, אַז איינע פון די מטרות פון זייער שליחות איז געווען „לבשר את שרה" [12] — איז דאָך במילא פאַרשטאַנדיק בפשטות אַז די שאלה „אי׳ שרה אשתך" איז געווען צו אַנזאָגן אירע בשורה [13] [און ווי עס שטייט גלייך ווייטער [14] „ויאמר גו׳ והנה בן לשרה אשתך ושרה שומעת גו׳"] — איז צוליב וואָס דאַרף רש״י בכלל זוכן און זאָגן אַנדערע טעמים אויף זייער פרעגן „אי׳ שרה אשתך" ?

ז) די דריי טעמים וואָס רש״י ברייענגט, זיינען דריי באַזונדערע טעמים וואָס האָבן ניט קיין שייכות איינער צום צווייטן, היינט פאַרוואָס שרייבט זיי רש״י אין איין המשך [15] (ניט צוגעבנדיק אַ לשון — „דבר אחר" וכיו״ב — וואָס זאָל זיי פאַנאַנדערטיילן) ?

די קשיא איז נאָך שטאַרקער: אין מס׳ ב״מ [8] שטייט (לויט אונזער גירסא) „כדי לחבבה כו׳ ריב״ח אמר כדי לשגר כו׳", וואָס דער לשון „ריב״ח אמר" (דער נאָמען פון בעל המאמר פאַר דעם וואָרט אמר) וויזט [16] אַז ריב״ח קריגט אויפן

---

9) ובפרט שמשמיט שם בעל המאמר ד„לחבבה כו׳".

10) ואין להקשות: מנ״ל לרש״י בכלל שנתן להם יין לכש״ב ? — כי מכיון שהצטיין אברהם אבינו בהכנסת אורחים, פשוט שהסעודה היתה בשלימות, גם — כוס של ברכה. וע״ד פרש״י לעיל (יח, ז) „ג׳ פרים כו׳ ג׳ לשונות בחרדל" — אף שבכתוב לא נרמז כלל ע״ד חרדל.

11) יח, ב.

12) כ״ה בב״מ (פו, סע״ב). אבל בתיב״ע ות״י — „למבשרא יתי״, „לבשרא לאבונא אברהם". וההכרח ע״ד הפשט לפרש „לבשר את שרה" (ולא אברהם) — כי אברהם כבר נתבשר ע״י הקב״ה, כמפורש בפ׳ לך (יז, טז־כא).

13) וכ״פ ברד״ק כאן.

14) יח, י׳.

15) ובפרט שהם בסתירה זל״ז, כי „אף לשרה שאלו כו׳", ו„כדי לשגר לה כו׳" הם לכאורה היפך הצניעות („להודיע שצנועה היתה"), כנ״ל בפנים.

16) ראה שד״ח כללים (ח״א ע׳ מט וח״ז ע׳

טעם „כדי לחבבה כו׳" — און רש״י איז משנה [17] און שרייבט „אמר ריב״ח כו׳", וואָס דער לשון („אמר" פאַר ריב״ח) ווייזט [16] אַז „כדי לשגר כו׳" קומט בהמשך צו „כדי לחבבה" ?

ג. דער ביאור בכל הנ״ל:

מיט זיין פירוש אויף „ויאמרו אליו" באַוואַרנט רש״י: ווייבאַלד אַז אין פשטות קומט די שאלה „אי׳ שרה אשתך" אין צוזאַמענהאַנג און כדי „לבשר את שרה", כנ״ל, ווערט דעריבער שוועך: די שליחות צו מבשר זיין שרה׳ן איז געווען באַשטימט נאָר פאַר איין מלאך [ווי רש״י איז מדייק פריער [11] „אחד לבשר את שרה". וואָס דערפאַר (כדפירש״י שם) שטייט דאָ ווייטער „ויאמר שוב אשוב גו׳ והנה בן לשרה אשתך", „ויאמר" — בלשון יחיד] — איז פאַרוואָס שטייט דאָ „ויאמרו" לשון רבים, אַז אַלע (דריי) מלאכים האָבן געפרעגט „אי׳ שרה" ?

[דערמיט ווערט אויך פאַרענטפערט וואָס רש״י איז מעתיק אויך דעם וואָרט „ויאמרו", ווייל רש״י קומט דאָ מסביר זיין פאַרוואָס עס שטייט „ויאמרו" לשון רבים].

און אויף דעם ענטפערט רש״י „למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה", אַז ווייבאַלד אַלע מלאכים האָבן געפרעגט „אי׳ שרה אשתך" איז דאָס (ניט כדי „לבשר את שרה", נאָר) דערפאַר ווייל מען דאַרף פרעגן באכסניא לאיש על האשה,

און היות אַז פון „ויאמרו" (לשון רבים) איז דאָ אַ הכרח אויפן לימוד „שישאל אדם באכסניא כו׳" — וואָס דאָס מיינט מצד דעם זעלבן טעם סיי „לאיש על האשה" און סיי „לאשה על האיש" [18] — ובמילא פאַרשטייט מען „שאף לשרה שאלו איו אברהם" — היינט פאַרוואָס שטייט עס ניט בכתוב ? זאָגט רש״י, אַז דערפאַר מוז מען זאָגן, אַז דאָ איז דער ניקוד (אויף „איו" שב„אליו") שייך צו פשוטו של מקרא [19], הגם אַז בכמה מקומות [20] איז רש״י ניט מפרש דעם ניקוד, ווייל, לשיטתו, איז דאָס ניט אַ מוכרח׳דיקע טייל פון הבנת פשוטו של מקרא [21].

ד. עס בלייבט נאָך אַבער ניט פאַרשטאַנדיק: „שישאל אדם באכסניא" איז בפשטות אַן ענין פון שאלת שלום [22], און פרעגן בשלומה של שרה איז דאָך קיין נפק״מ ניט וואו זי געפינט זיך — איז פאַרוואָס האָבן די מלאכים געפרעגט „אי׳ שרה" ?

דערפאַר איז רש״י ממשיך „בב״מ אומרים .. כדי לחבבה .. כדי לשגר כו׳ " — אַז דאָס וואָס די מלאכים האָבן די שאלה בשלומה געזאָגט אינעם לשון „אי׳ שרה", איז עס „כדי לחבבה כו׳" און „כדי לשגר כו׳" [23].

א׳תעה ואילך) וש״נ.

17) ואף שמוכרח לומר שרש״י מצא גירסא זו — עדיין צריך ביאור למה בחר רש״י בגירסא בלתי רגילה ?

18) אבל להעיר מפרש״י ב״מ שם ד״ה באכסניא: אשת אושפיזו.

19) היינו, שבהניקוד בא הכתוב לרמז הענין ד„ישאל אדם באכסניא שלו כו׳", שע״ז מתורץ מש״נ „ויאמרו" לשון רבים.

20) לך טז, ה. ועוד •.

21) ע״ד חסר שבמקרא שרש״י מפרשו רק במקום שנוגע לפששי״מ (פרשתנו יח, א. יט, א. ועוד).

22) כפרש״י ב״מ שם ד״ה על ידי (וכ״ה בשו״ע אה״ע סכ״א ס״ו). ופלי״ג על התוספות שם.

23) וכן פירש בבאר מים חיים (לאחי המהר״ל) כאן.

•) ראה מס׳ סופרים פ״ו ה״ג, אדר״נ פל״ד, ד: עשר נקודות בתורה כו׳.

ה. דערמיט וואָס רש"י ברייגט פון ב"מ אויך „להודיע שצנועה היתה" — פאַרענטפערט ער נאָך אַ שאלה:

אַ וואָרט (אָדער אַן אות) וואָס האָט אויף זיך אַ ניקוד, ווייזט אַז דער וואָרט (אָדער אות) איז אַנדערש פון אַנדערע ווערטער. אין וואָס באַשטייט די אַנדערשקייט? זאָגן אַז דער ניקוד קומט עס אינגאַנצן מוחק זיין — קען מען ניט (ע"ד הפשט[24]), ווייל אויב אזוי, פאַר־וואָס שטייט עס געשריבן בכלל? מוז מען זאָגן: אַז דער ניקוד מאַכט (נאָר) שוואַכער דעם מנוקד[25] — און ווי רש"י זאָגט אויף „וישקהו"[26]: „נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו"; עד"ז דער צווייטער פירוש „נשקו בכל לבו" — ניט (די געווייניליכע) עשו"ס נשיקה, וואָרום „הלכה" אַז „עשו שונא ליעקב".

אָדער נאָך מער: אַז דער ניקוד איז עוקר (ממקומו, אָדער,עכ"פ, מחיבורו ווי „נעקרה האבן"[27]) דעם וואָרט — ווי רש"י זאָגט אויף „ולא ידע בשכבה ובקומה", אַז דער ניקוד אויף „ובקומה" קומט זאָגן אַז „בקומה ידע" — אָבער, כדלקמן, ער איז אים ניט מוחק:

בהמשך צו „ולא ידע בשכבה ובקומה" דערציילט דער פסוק ווייטער[28]: „ויהי ממחרת גו' נשקנו יין גם הלילה גו'". איז דאָך ניט מובן: וויבאַלד אַז „בקומה ידע", האָט דאָך שוין מער ניט געקענט העלפן די עצה פון „נשקנו יין"? נאָר דער ביאור אין דעם איז, אַז דאָס וואָס „בקומה ידע" איז געזאָגט געווארן נאָר בנוגע לוט"ן, אָבער די בנות לוט האָבן געמיינט אַז אויך בקומה לא ידע, און דערפאַר האָבן זיי געזאָגט „נשקנו יין" — דער וואָרט „בקומה" איז נעקר פון „ולא ידע" (לוט), ער איז אָבער דאָ בנוגע (צום המשך) „הבכירה" „הצעירה".

ו. דערפון איז פאַרשטאַנדיק בנדו"ד, אַז וויבאַלד די אותיות אי"ו (שבאליו) זיינען מנוקדות, ווייזט עס, אַז די שאלה צו שרה „איו (אברהם)" איז געווען ניט בתוקף כ"כ, ווי די שאלה „איו", צו אברהם.

[און דערמיט ווערט פאַרענטפערט פאַרוואָס ס'האָט געדאַרפט זיין דער ניקוד אויף דריי אותיות פון „איו" — הגם אַז ווען ס'וואָלט געווען אַ ניקוד נאָר אויפן למ"ד וואָלט מען אויך געדרשנ'ט די אותיות אי"ו (וואָרום כנ"ל „כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב") — ווייל פון דעם וואָס דער ניקוד איז אויף די אותיות אי"ו, ווייס מען, אַז די שאלה „איו אברהם" איז ניט געווען מיט אַ תוקף[29].

אין וואָס באַשטייט די חלישות אין דער שאלה איו אברהם[30]? איז עס פאַר־שטאַנדיק פון דעם וואָס רש"י ברענגט פון ב"מ „להודיע שצנועה היתה": ווי־באַלד אַז שרה איז געווען אַ צנועה —

---

24) ע"ד ההלכה — ראה פרש"י פסחים צג, ב ד"ה נקוד. ב"מ שם ד"ה למדה. וראה נמוק"י ב"מ שם. ובארוכה — מפרשי רש"י (גור"א, לבוש, דברי דוד, ס' הזכרון ועוד) כאן. ועוד.

25) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 62.

26) וישלח לג, ד.

27) זבחים כד, א.

28) פרשתנו יט, לד.

29) ועד"ז בכ"מ שהנקודה רבה על הכתב.

30) במשכיל לדוד כאן כ, שהניקוד מלמד שלא שאלו בפועל, כ"א הוא רק רמז ולימוד ד"א לשאול באכסניא כו' (דהאיש צריך לשאול אצל בעה"ב על שלום אשתו ואשה צריכה לשאול אצל אשת בעה"ב בשלום בעלה — ומתרץ עפ"ז קושייתת הרא"ם, עיי"ש) — אבל דוחק גדול לומר דמ"ש רש"י „שאף לשרה שאלו איו אברהם" הוא לא כפשוטו. וכמדובר כמ"פ שרש"י כתב פירושו בסגנון ברור לבן חמש למקרא.

איז די סברא מחייב, אז אויך די שאלה „איו אברהם" האָבן די מלאכים ביי איר געפרעגט ניט אין אָן אופן דפרסום וגילוי, ס'איז געווען באופן פון צניעות[31].

לויט דעם איז מובן, אז דאָס וואָס רש"י ברייענגט פון ב"מ „להודיע שצנועה היתה" איז עס ניט נאָר ניט קיין סתירה צום פירוש „שאף לשרה שאלו איו אברהם", נאָר אדרבה: דוקא דורך דעם ווערט מבואר וואָס די אותיות אי"ו זיינען מנוקדות.

ז. דער טעם וואָס ביים פירוש „יודעים היו כו' להודיע שצנועה היתה" איז רש"י מקדים „בב"מ אומרים", איז ווייל די התחלה (דער כלל פון רשב"א) שטייט אויך אין בראשית רבה[32] — זאָגט רש"י אָז ער ברייענגט דעם המשך פון ב"מ דוקא — און דאָס קומט בהמשך און ערגענצט זה את זה.

דעריבער איז דערביי רש"י מדגיש „(בב"מ) אומרים", אָז דער ענין וואָס שטייט אין ב"מ („להודיע שצנועה היתה") איז „אומרים" סתם — דאָס שטימט אליבא דכולי עלמא, אויך אליבא דרשב"א וואָס זאָגט „שאף לשרה שאלו כו'";

און אפילו אויך אליבא דריב"ח וואָס זאָגט „כדי לשגר לה כו'", ווייל אויך „לשגר לה" איז ניט בסתירה צו „צנועה היתה", כדלקמן ס"י-יא.

ח. אָבער דער פירוש „להודיע שצנועה היתה כו'" איז ניט מספיק, ווייל: אברהם האָט דאָך געוואוסט אָז שרה איז אָ צנועה[33], און אויך זיי, אָלס מלאכים, האָבן געוואוסט אָז אברהם ווייס דערפון — קומט אויס אָז דער פרעגן איז נאָר כדי מעורר זיין חביבותה (שבלאו הכי) על בעלה[34].

דעריבער איז רש"י מוסיף, אָז די מלאכים האָבן געהאַט דערביי נאָך אָ טעם — „כדי לשגר לה כוס של ברכה".

אָבער אויך דער טעם אליין איז ניט מספיק, ווייל וויבאַלד אָז „יודעים היו כו' היכן היתה", האָבן זיי דאָך ניט געדאַרפט פרעגן „אי' שרה" — דערפאַר זאָגט רש"י, אָז דאָס וואָס זיי האָבן מאריך געווען בלשונם און געפרעגט „אי' שרה אשתך" איז בכדי אָז אברהם זאָל זיי דאַרפן ענטפערן (און דורכדעם משים לב זיין אָז) „הנה באהל"[35] (וואָס דאָס ברייענגט ארויס בהדגשה „שצנועה היתה").

ט. נאָר אָ יתרון אין דעם טעם „כדי לשגר לה כו'" אויפן טעם „להודיע שצנועה היתה":

ביים ענין פון „צנועה היתה" איז נוגע נאָר די שלילה — אָז זי איז ניט במקום הגלוי — און ניט דער חיוב ודיוק, אָז זי געפינט זיך „באהל" (ב — קמוצה, אין דעם באַוואוסטן אוהל); משא"כ לויטן טעם „כדי לשגר כו'" איז נוגע דער גע־

31) ראה גם הגהת מהר"י כ"ץ בפענח רזא כאן.
32) נסמן לעיל הערה 2. וראה הערה 3.
33) פרש"י לך יב, יא.

34) ראה גם עיון יעקב לע"י ב"מ שם.
35) ועפ"ז יובן מה שאיתא בב"מ שם „אלא מאי באהל כדי לחבבה כו'" — דלכאורה אינו מובן (וכקושיית הרי"ף לע"י שם. תו"ת כאן סקכ"ח): הרי „באהל" הוא מענה אברהם ולא שאלת המלאכים, ולמה אומר בגמרא „מאי באהל"? והביאור בזה: כוונת הגמרא ב„מאי באהל" היא לזה שהמלאכים האריכו בכדי שאברהם יצטרך לומר „באהל". ועל זה מקשה: מכיון ש„יודעים היו כו' ששרה אמנו באהל היתה" למה הוצרכו שאברהם יאמר להם „באהל"? ומתרץ: „כדי לחבבה כו'" (וראה עד"ז בעץ יוסף לע"י ב"מ שם).

נויער אֶרט וואו זי געפינט זיך, בכדי צו וויסן וואוהין „לשגר לה" [36].

יוד. דער טעם וואָס די מלאכים האָבן געדארפט שיקן שרה'ן פון זייער כוס של ברכה — הגם אַז לכאורה האָט אברהם איר געקענט פון זיין כוס של ברכה — איז מובן בפשטות [37]:

זייענדיק בתכלית השלימות אין הכנסת אורחים איז אברהם געווען אינגאַנצן פֿאַרנומען מיט משמש זיין די מלאכים — „והוא עומד עליהם (און נאָר די מלאכים) ויאכלו" [38] — ער האָט ניט געגעסן [39], איז בא אים אויך ניט געווען קיין כוס של ברכה.

דערמיט איז אויך מוסבר, אַז דאָס וואָס זיי האָבן געשיקט שרה'ן פון זייער כוס של ברכה איז ניט געווען קיין ענין פון היפך הצניעות — וואָרום בכדי זי זאָל האָבן כוס של ברכה איז ניט געווען קיין אַנדער וועג ווי שיקן איר פון זייער כוס של ברכה [40]; ובפרט אַז ניט זיי אַליין האָבן דאָס געגעבן צו שרה'ן, נאָר האָבן עס איר געשיקט („לשגר").

יא. דער בן חמש למקרא (אויב ער איז אַ תלמיד ממולח) קען דאָך אַבער זאָגן, אַז שרה'ס נעמען פון זייער כוס של ברכה איז פאָרט ניט קיין צניעות בשלימות — דערפאַר זאָגט רש"י „אמר ריב"ח כו'":

ריב"ח זאָגט אין מס' ברכות [41] „שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש", ועפ"ז איז פאַרשטאַנדיק, אַז שרה האָט דערקענט אַז די אורחים זיינען ניט קיין פשוט'ע מענטשן [42] — און נעמען כוס של ברכה פון אזוינע מענטשן (וואָס זיינען עכ"פ בדומה ווי מלאכים), איז דאָס ניט קיין ענין פון היפך הצניעות.

יב. לאחרי כל הנ"ל פעלט נאָך ביאור: הגם טאַקע אַז די דריי טעמים זיינען ניט בסתירה זל"ז (און דעריבער קען מען זאָגן, אַז מיטן זאָגן „אי' שרה" האָבן די מלאכים געמיינט אַלע דריי טעמים), פונדעסטוועגן זיינען זיי פאָרט דריי באַזונדערע טעמים — איז פאַרוואָס שרייבט זיי רש"י אין איין המשך [43] [און ניט ווי בכל מקום וואו רש"י ברייגט כמה פירושים — אפילו וועו די פירושים זיינען ניט בסתירה זה לזה (און יעדער פירוש פאַרענטפערט די שוועריקייט וואָס איז דא אין צווייטן פירוש) — זאָגט ער „דבר אחר" וכיו"ב] ?

איז דער ביאור אין דעם: דאָס וואָס רש"י זאָגט דריי טעמים (בהמשך אחד) איז, ווייל עס האָבן דאָס געפרעגט דריי מלאכים — יעדערער צוליב א באַזונדער טעם (ע"ד פרש"י בתחילת הפרשה [44], אַז אין מלאך אחד עושה שתי שליחות) און יעדער טעם איז נוגע בלויז צו איין מלאך [44]:

---

36) ועפ"ז יובן הקשר ד„מאי באהל" (בב"מ שם) גם ל„כדי לשגר כו'" (ראה הערה הקודמת).

37) וראה עוד תירוצים בדברי דוד ושו"ח כאן (ובחדא"ג ב"מ שם כ' דקושיא מעיקרא ליתא כי האורח הוא המברך, ע"י"ש).

38) לעיל פסוק ח'.

39) להעיר מפרש"י יתרו יח, יב.

40) ופשוט שאברהם לא הי' יכול לשגר לה מכוס של ברכה של המלאכים, כמ"ש בגר"א כאן.

41) י, ב.

42) להעיר מרמב"ן כאן פסוק טו. אבל ראה לקו"ש ח"ה ע' 324 בדעת רש"י.

43) עיקר הקושיא הוא על ב' טעמים האחרונים שהם ב' פירושים שונים שבכ"א קושי שאין בהשני [משא"כ זה שרש"י מביא „בב"מ אומרים כו'" בהמשך לפירוש הראשון, הוא מפני שהם ב' פרטים בהכתוב, כנ"ל ס"ד וס"ז].

44) ואף שיש לומר שמלאך אחד שאל „אי' גר" כדי לבשר את שרה — הרי הטעם „כדי לבשר כו'"

אויף צו שיקן דעם כוס של ברכה — איז געגוג איין מלאך (ווי מען זעט עס בא יעדער כוס של ברכה): אויך אויף „לשאול באכסניא" איז געגוג אז איין מלאך זאל פרעגן בשם כולם; ועד"ז „לחבבה על בעלה".

יג. דער ביאור אין דעם וואס רש"י זאגט אז דעם כלל „כל מקום שהכתב רבה על הנקודה כו'" האט געזאגט רשב"א:

דער כלל, אז ווען די נקודה איז רבה על הכתב „אתה דורש הנקודה" מיינט [ניט צו שולל זיין דעם פירוש הפשוט, ובפרט לויט שיטת רש"י בפי' עה"ת וואס איז געבויט אויף פשוטו של מקרא, נאר] אז נוסף צום פירוש הפשוט, ווו די אותיות המנוקדות זיינען א חלק פון גאנצן ווארט, ווייזט דער ניקוד שבהם אז זיי זיינען אויך (כאילו וי) א ווארט בפני עצמו.

דאס הייסט, אז אין די אותיות המנוקדות — ובנדו"ד: אותיות אי"ו — זיינען דא צוויי ענינים: א) זיי זיינען א חלק פון ווארט „אליו": און מצד דעם ענין זיינען די אותיות אי"ו מנוקד — בלויז א טפל, ווייל דער עיקר פון ווארט „אליו" [צו אברהם] איז דער למ"ד[45]. ב) א ווארט (ענין) בפני עצמו — „איו".

פרעגט דער בן חמש למקרא (אויב ער איז א תלמיד ממולח): ווי איז שייך, אז די אותיות המנוקדות (אי"ו) וואס זיינען רבה על הכתב — וועלכע זיינען (אויך) אן ענין בפני עצמו — זאלן זיין טפל צו איין אות, צום למ"ד?

אט די שאלה באוואַרנט רש"י דער-מיט וואס דעם כלל (שכשהנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה) האט געזאגט רשב"א:

רשב"א זאגט אין מס' ביצה[46]: „ממל-אה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא" — אז אע"פ וואס צוליב יו"ט דארף זי האבן בלויז איין פת, מעג זי אופה זיין א גאנצן תנור מיט פת, בכדי (צו ממעט זיין דעם חלל פון תנור, בכדי) אז דער פת וואס זי דארף אויף יו"ט זאל זיין נאפה יפה.

זעט מען, אז לויט רשב"א ווערט א ריבוי פת א טפל צו איין פת — עד"ז בנדו"ד: דריי אותיות אי"ו זיינען א טפל צום למ"ד.

יד. פון ינה של תורה שבפירש"י:

בשעת א איד באטראכט זיך אז דער זמן וואס עס גייט בא אים אוועק אויף תומ"צ איז בכמות עכ"פ א זמן מועט, דער רוב הזמן גייט בא אים אוועק אויף אכו"ש ושינה, עסק פרנסתו וכו', דברי הרשות — קען דאך אים ווערן קאלע-מוטנע אויפן האַרצן, טראכטנדיק אז בא אים איז דא אזא גרויסער „חלל", א „מקום פנוי" פון תומ"צ.

אויף דעם קומט די הוראה: אויב די דברי הרשות זיינען „לשם שמים", ווערן זיי אויס דברי הרשות נאר זיי ווערן (א טפל צו) תומ"צ, ובדוגמת „ממלאה אשה כל התנור פת כו'" — אע"פ אז יו"ט מעג מען טאן נאר די מלאכות שלצורך יו"ט

שייך להפסוק שלאח"ז (ומפורש בו, ולכן לא נזכר בפרש"י כאן), ומ„ויאמרו (ג' מלאכים) אליו (לאברהם)" מוכח שבאמירה זו יש ג' טעמים.

בסגנון אחר: כל הכתוב „ויאמרו .. באהל" מיותר לכאורה (ובפרט שמפורש בכתוב שלאחריו ששרה הייתה בפתח שאחורי המלאך) וע"כ פרש"י שג' אמירות שבו — ה"ה מג' טעמים.

45) ע"ד דלפני זה (יח, ז): ויתן אל הנער — כמו ויתן להנער.

46) יז, א.

— ווייל דער גאַנצער תנור פת, ווי־באַלד ער קומט בכדי אַז דער פת שלצורך יו"ט זאָל זיין נאפה יפה, ווערט ער אַ יו"ט'דיגער פת און דער חלל (התנור) איז אַנגעפילט ניט מיט ענינים של חול, נאָר מיט ענינים של יו"ט.

בשעת אַ איד טוט זיינע דברי הרשות צוליב ענינים פון תומ"צ בכלל, ובפרט — בכדי אַז זיין לחם דתורה זאָל זיין נאפה יפה — וע"ד המבואר בלקו"ת [47] עה"פ [48] ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד, אַז דער לחם דתורה זאָל זיין „אויסגעבאַקן" אין דער „חמימות (תנור) האהבה הבאה מהתבוננות של אחד" — ווערט ער דאַמאָלס — בלשון הרמב"ם [49]: עובד את ה' תמיד אפילו בשעה שנושא ונותן כו' ואפילו בשעה שהוא ישן כו' שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא

אַז עובד „בכל מעשיך" און „בכל דרכיך" אויך מיט די „תחתונים" שבהם,

וואָס דאָס איז דאָך דער תכלית בריאת העולמות — לעשות לו ית' דירה בתחתונים דוקא, ווי ער איז מבאר בארוכה בהמשך רס"ו — פון כ"ק אדנ"ע וואָס דעם ש"ק איז זיין יום הולדת [50] —

און דאָס ווערט אויך אַ הכנה קרובה צום זמן ווען מען וועט ניט דאַרפן אַנקומען צו אפי', ווייל „עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת" [51], בבי־את משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ וירא תשל"ו)

47) בחוקותי מח, ג.
48) בחוקותי כו, כו.
49) הל' דעות ספ"ג.
50) בשנת „כתר"א" (חנוך לנער).
51) שבת ל, ב.